

Το ανύπαρκτο κράτος δικαίου στο προεδρικό καθεστώς της Τουρκίας

30/Αυγ/2019 13:55

Του **Marc Pierini**

Στην Τουρκία, το προεδρικό καθεστώς που επεδίωξε ο Recep Tayyip Erdogan, είναι τώρα σταθερά εδραιωμένο.

Σχεδόν όλες οι πτυχές της δημόσιας ζωής είναι στα χέρια του. Θα φαινόταν ότι το σύστημα διακυβέρνησης από έναν άνθρωπο της Τουρκίας, δεν γνωρίζει όρια πέρα από το οικονομικό κόστος, τη διαφωνία εντός του κυβερνώντος AKP, και της διεθνούς κριτικής. Αλλά για τους φιλελεύθερους Τούρκους και τους Δυτικούς παρατηρητές, μια τέτοια τάση μοιάζει εντελώς μη βιώσιμη. Σε μια δημοκρατία, οι ηγέτες και τα συστήματα δεν είναι παντοτινά.

Το συνταγματικό δημοψήφισμα του 2017 το οποίο άνοιξε το δρόμο για το τωρινό προεδρικό σύνταγμα της Τουρκίας, και οι προεδρικές και νομοθετικές εκλογές του Ιουνίου 2018, ήταν αμφίρροπες και δεν αποτέλεσαν πειστικές νίκες για τον πρόεδρο και το κόμμα του, AKP.

Οικαταγγελίες από τα κόμματα της αντιπολίτευσης για εκλογικές παρατυπίες απορρίφθηκαν ταχύτατα και η κυβέρνηση προχώρησε με τις δημοτικές εκλογές τον Μάρτιο του 2019 -και παρουσιάστηκαν εν πολλοίς ως ένα προεδρικό δημοψήφισμα.

Προς μεγάλη έκπληξη, το AKP υπέστη μια σοβαρή ήττα, χάνοντας όχι μόνο αρκετές μεγάλες πόλεις αλλά επίσης την εικονική θέση του δημάρχου της ευρύτερης Κωνσταντινούπολης, που αποτέλεσε κάποτε την αρχή της πολιτικής καριέρας του Erdogan στα μέσα της δεκαετίας του 1990.

Ακόμη χειρότερα, παντελώς απογοητευμένη από την απώλεια της Κωνσταντινούπολης με τη χαμηλότερη διαφορά (14.000 ψήφους από τις συνολικά 8,5 εκατ.), η ηγεσία μηχανεύτηκε μια επανάληψη των εκλογών για την Κωνσταντινούπολη. Στις 23 Ιουνίου, έχασε ξανά -αυτή τη φορά με το συντριπτικό περιθώριο των 806.000 ψήφων. Είναι εντυπωσιακό, ότι η επιδίωξη της απόλυτης εξουσίας οδήγησε σε απόλυτα λανθασμένους υπολογισμούς.

Η επιδίωξη της απόλυτης εξουσίας δεν σταματάει εδώ. Στις 19 Αυγούστου, οι δημοκρατικές

εκλεγέντες δήμαρχοι των κουρδικών περιοχών του Ντιγιάρμπακιρ, του Μάρντιν και του Βαν, απολύθηκαν από την Άγκυρα και αντικαταστάθηκαν από άλλους, διορισμένους από την κυβέρνηση. Αυτό ήταν μια κατάφωρη παραβίαση της δημοκρατίας, που παρουσιάστηκε στο πλαίσιο του αγώνα εναντίον της κουρδικής τρομοκρατίας. Η διεθνής κριτική δεν έχει μεγάλη σημασία εδώ. Αυτό που είναι σημαντικό είναι πως οι ηγέτες της Τουρκίας είναι ακόμη μακριά από το να κάνουν ειρήνη με τους Κούρδους, οι οποίοι αποτελούν το 20% του πληθυσμού της χώρας, αφού η Άγκυρα διέλυσε μια διαδικασία συμφιλίωσης το 2015.

Επιπλέον, στην τρέχουσα έννοια διακυβέρνησης της Τουρκίας, η εξουσία δεν θα ήταν απόλυτη εάν υπήρχε διαφωνία στην αστική κοινωνία. Για αυτό τον λόγο τα ανεξάρτητα ΜΜΕ έχουν σχεδόν εξαφανιστεί από το σκηνή και για αυτό οι δικαστικές φάρσες όπως η δίκη του Γκεζί, διεξάγονται παρά τα εντελώς αβάσιμα κατηγορητήρια.

Μετά από δύο συνεδριάσεις, η δίκη για το Γκεζί, όπου αξιολογούνται προσωπικότητες όπως οι Osman Kavala, Hakan Altınay, Gokce Tuyloglu και 13 άλλοι, αντιμετωπίζουν μια ποινή ισόβιας κάθειρξης χωρίς την πιθανότητα μείωσης, "σέρνεται" χωρίς να υπάρχουν στοιχεία για την υποστήριξη των κατηγοριών ανατροπής της κυβέρνησης, με αφορμή της διαδηλώσεις του 2013 στο Γκεζί,

Ακόμη χειρότερα, ο οργανισμός του ποινικού δικαστηρίου της Κωνσταντινούπολης έχει τροποποιηθεί και οι δικαστές έχουν αλλαχθεί προκειμένου να πετύχει μια εντελώς κατασκευασμένη δίκη.

Άλλοξένος πυλώνας της αρχιτεκτονικής του κράτους δικαίου της Τουρκίας αποδιοργανώθηκε προσφάτως: η ανεξαρτησία της Κεντρικής Τράπεζας. Όχι μόνο ο διοικητής της τράπεζας απολύθηκε με προεδρικό διάταγμα στις 6 Ιουλίου, αλλά εννέα από τα κορυφαία στελέχη του οργανισμού -οι άνθρωποι που εγγυώνται την επαγγελματική του αξιοπιστία στους διεθνείς κύκλους- απολύθηκαν επίσης λίγο αργότερα.

Οι συνέπειες αυτής της τελευταίας κίνησης είναι τραγικά απλές: οι διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές και οι επενδυτές, από τους οποίους εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό η Τουρκία, θα χάσουν για άλλη μία φορά την εμπιστοσύνη τους στην οικονομική αξιοπιστία της χώρας. Το επεισόδιο με την κεντρική τράπεζα απεικονίζει την αναπόφευκτη σύνδεση μεταξύ κράτους δικαίου στο εσωτερικό με την διεθνή αξιοπιστία.

Άλλη μία απεικόνιση είναι η πολιτική της Τουρκίας στην Συρία, κάτι που έχει οδηγήσει σε στρατιωτικές επιχειρήσεις κατάληψης δύο μεγάλων εκτάσεων γης (το Αφριν και το Γιαραμπούς) και μια επανειλημμένη απειλή για την κατάληψη περισσότερης γης μεταξύ των ποταμών Ευφράτη και Τίγρη, ενάντια στο διεθνές δίκαιο.

Το επίσημο κίνητρο για τέτοιες στρατιωτικές επιχειρήσεις είναι η μάχη εναντίον της τρομοκρατίας, αλλά το εσωτερικό κίνητρο της κυβέρνησης να τονώσει το εθνικιστικό αφήγημα, δεν είναι ποτέ μακριά από την επιφάνεια. Η πολιτική επιστροφής των παράτυπων Σύριων προσφύγων, έχει παρόμοιο κίνητρο (υπάρχουν υποψίες ότι η τουρκική κυβέρνηση υποχρεώνει τους Σύριους

πρόσφυγες να επιστρέψουν στη Συρία, όπου το καθεστώς Assad έχει ποινικοποιήσει όσους εγκατέλειψαν τη χώρα για να ξεφύγουν από τον πόλεμο και τη βία). Σύμφωνα με αναλυτές, αυτή η πολιτική δείχνει μια στροφή από τον "συμπονετικό ισλαμισμό", στο "η Τουρκία πρώτα".

Συνολικά, μια τέτοια δίψα για απόλυτη εξουσία και απόλυτη αδιαφορία απέναντι σε μια διακυβέρνηση βασισμένη σε κανόνες, δημιουργεί δύο απλά ερωτήματα: Θα τελειώσει ποτέ; Και πώς θα τελειώσει;

Σε αυτή τη συγκυρία στην πολιτική πορεία του προέδρου Erdogan, δεν υπάρχει λόγος για αυτόν να αλλάξει το πολιτικό σύστημα για το οποίο ο ίδιος έχει τόσο ενεργητικά επιβάλλει στο κόμμα του και σε ολόκληρη τη χώρα.

Όπως βλέπουν οι Βρυξέλλες, η σειρά των πολιτικών αποφάσεων που ελήφθησαν από το καθεστώς της Τουρκίας από το 2017, αποδεικνύει δύο θεμελιώδεις πραγματικότητες. Πρώτον, ότι ο Erdogan έχει συνειδητοποιήσει πως το μοντέλο διακυβέρνησης της ΕΕ αποτελεί εμπόδιο στην προσπάθειά του για απόλυτη εξουσία (ως εκ τούτου, οι επαναλαμβανόμενες δηλώσεις του για τις φιλοδοξίες της Τουρκίας αναφορικά με την ΕΕ, έχουν μικρή αξιοπιστία).

Δεύτερον, ότι έχει βρει παρηγοριά στις σχέσεις με ισχυρούς ηγέτες με κοσμοθεωρίες που είναι σε απόλυτη αντίθεση με αυτές της Δύσης ή της ΕΕ, όπως τον Vladimir Putin της Ρωσίας, τον Xi Jinping της Κίνας, τον Viktor Orbán της Ουγγαρίας, ακόμη και με τον Donald Trump των ΗΠΑ. Όσο ο Erdogan μπορεί να κάνει συμφωνίες με τη Ρωσία (με τίμημα μεγάλες αντιφάσεις), με την Κίνα (εις βάρος των Ουιγούρων), και με τις ΗΠΑ (με τα ρίσκα που συνδέονται με την μη προβλεψιμότητα του Trump), είναι πιθανό να παραμείνει στην πορεία αυτή.

Οι λόγος για μια αλλαγή πορείας και επιστροφή στο αξιοπρεπές επίπεδο του κράτους δικαίου, μπορεί να βρεθεί μόνο στο εσωτερικό: δυσαρέσκεια από μια παράλογη οικονομική πολιτική, άνοδος των ισχυρών προσωπικοτήτων της αντιπολίτευσης, ή μια μερική διάσπαση του κυβερνώντος AKP.

Μετά από σχεδόν 19 χρόνια στην εξουσία, είναι αμφίβολο ότι ο πρόεδρος της Τουρκίας θα παραχωρήσει την εξουσία χωρίς μάχη. Ανεξαρτήτως από τις συνέπειες για τη χώρα του.

Μπορείτε να δείτε το κείμενο εδώ: <https://carnegieeurope.eu/strategieurope/79728?lang=en>

[Διαβάστε το άρθρο στο Capital.gr](#)